

Pētījuma «Darba apstākļi un riski Latvijā 2012-2013» rezultāti

Svarīgākie rezultāti

Ivars Vanadziņš, Žanna Martinsone, Svetlana Lakiša,
Jeļena Reste, Mairita Grāvele
Darba drošības un vides veselības institūts, RSU
Kontakti: ivars.vanadzins@rsu.lv
Rīga, 06.12.2013.

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ!

Saturs

- Ūsi par kopējās situācijas attīstības tendencēm
- Ūsi par vispārējiem jautājumiem un informētības līmeni
- Darbinieku iesaistīšanās aspekti gan no formālās puses, no darba devēju un darba ķēmēju puses
- Produktivitāte un darba laiki

Vispārīga informācija

- Latvijas Darba devēju konfederācijas pasūtījums
- Veic:
 - » SIA “TNS Latvia”
 - » RSU Darba drošības un vides veselības institūts
- ar Eiropas Savienības Eiropas Sociālā fonda un Latvijas valsts finansiālu atbalstu projekta „Darba attiecību un darba drošības normatīvo aktu praktiska piemērošana nozarēs un uzņēmumos” (Nr. 1DP/1.3.1.3.2./08/IPIA/NVA/002) ietvaros
- 2012.gada decembris – 2013.gada decembris

Latvijas Darba devēju konfederācija
IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ!

Mērķi un uzdevumi

■ **Veikt darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības analīzi no sekojošiem aspektiem:**

- » Informētība
- » Darba vides riski atkarībā no uzņēmuma un nodarbināto dažādiem parametriem
- » Apmācības līmenis
- » Darba tiesiskās attiecības un normatīvo aktu prasību ievērošana
- » Nodarbināto pārstāvniecību arodbiedrībās

Pētījuma saturs

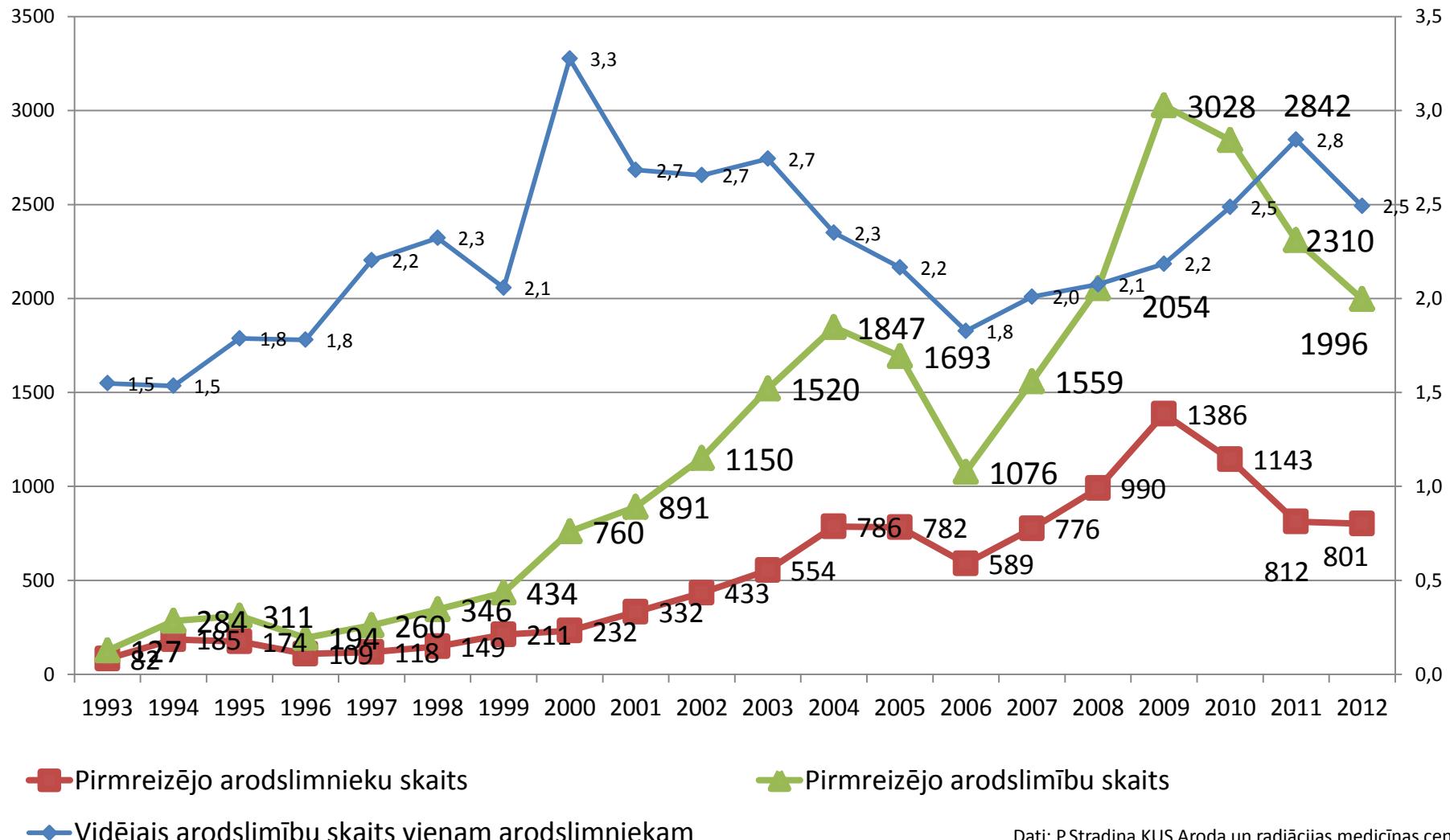
■ Aptaujas

- » Darba devēji (N=1044)
- » Nodarbinātie (N=2558)
- » Latvijas iedzīvotāji (N=1012)
- » Fokusgrupu aptauja (4 grupas – KI/KS/DAS)

■ Datu bāzu analīze

- » P.Stradiņa KUS Aroda un radiācijas medicīnas centrs
- » Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra
- » Valsts darba inspekcija
- » RSU DDVVI Higiēnas un arodslimību laboratorija

Kopējā pirmreizējo arodslimnieku un arodslimību skaita dinamika Latvijā 1993.-2012. g.

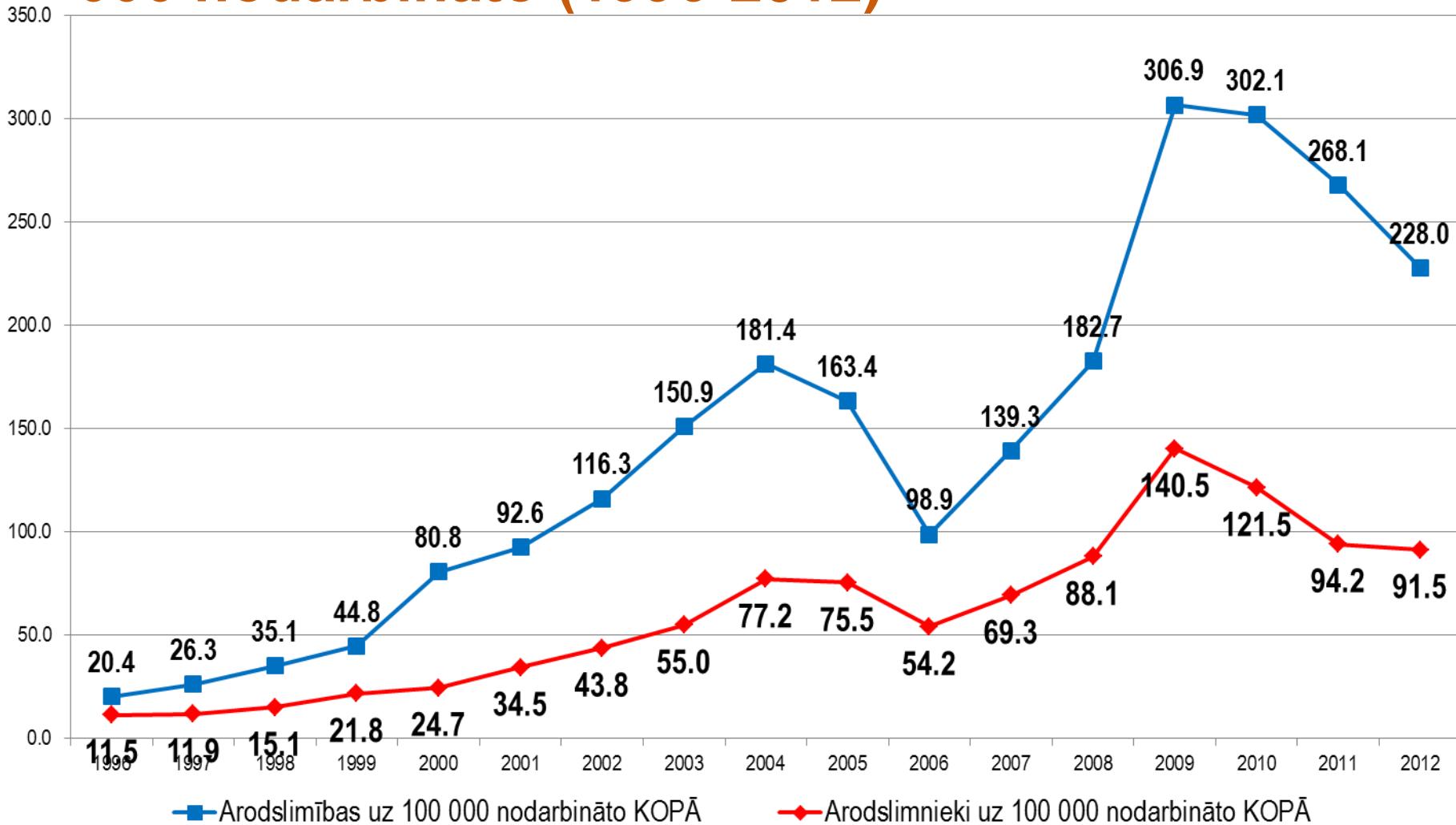
■ Pirmreizējo arodslimnieku skaits

— Vidējais arodslimību skaits vienam arodslimniekam

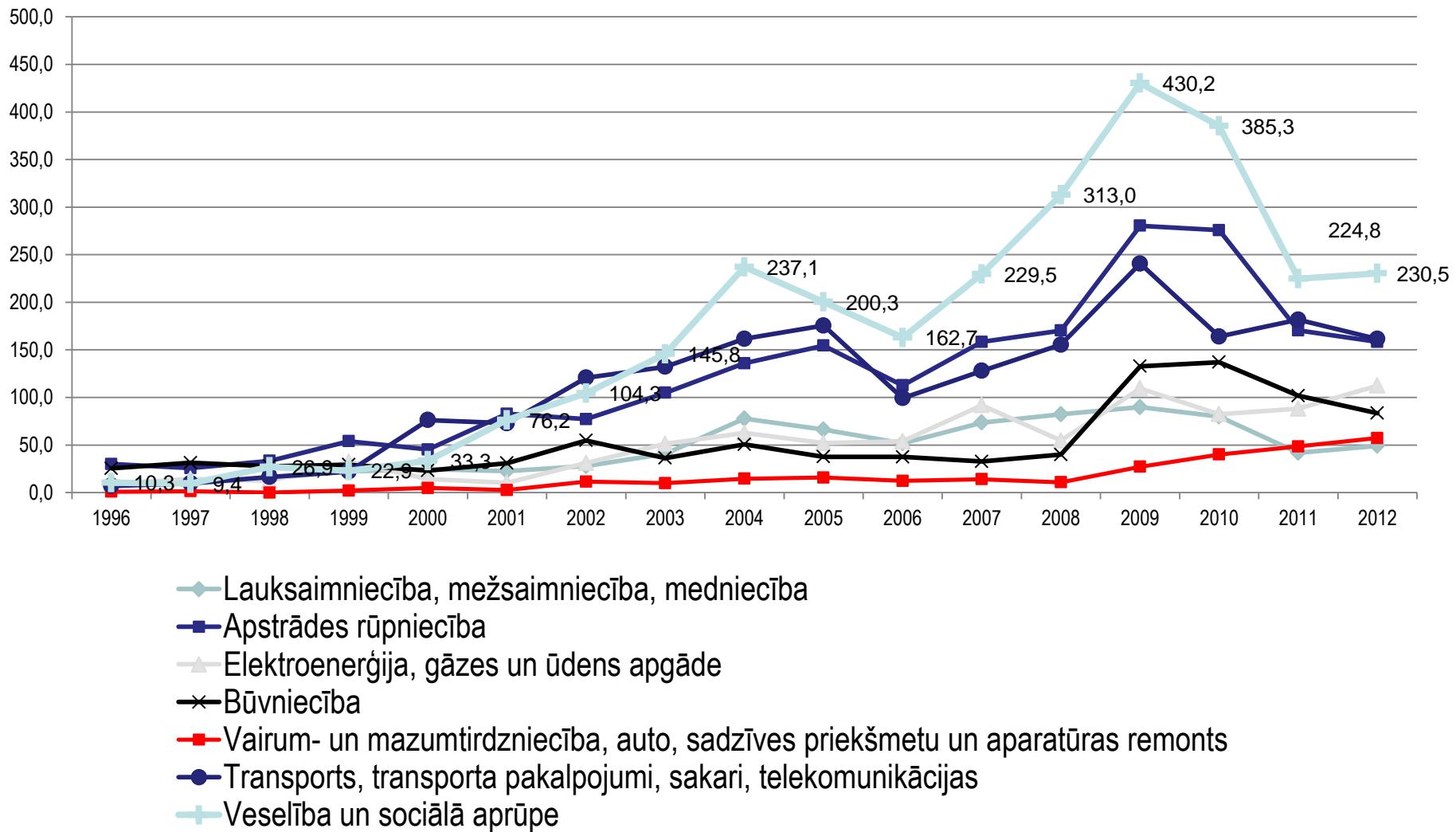
▲ Pirmreizējo arodslimību skaits

Dati: P.Stradiņa KUS Aroda un radiācijas medicīnas centrs

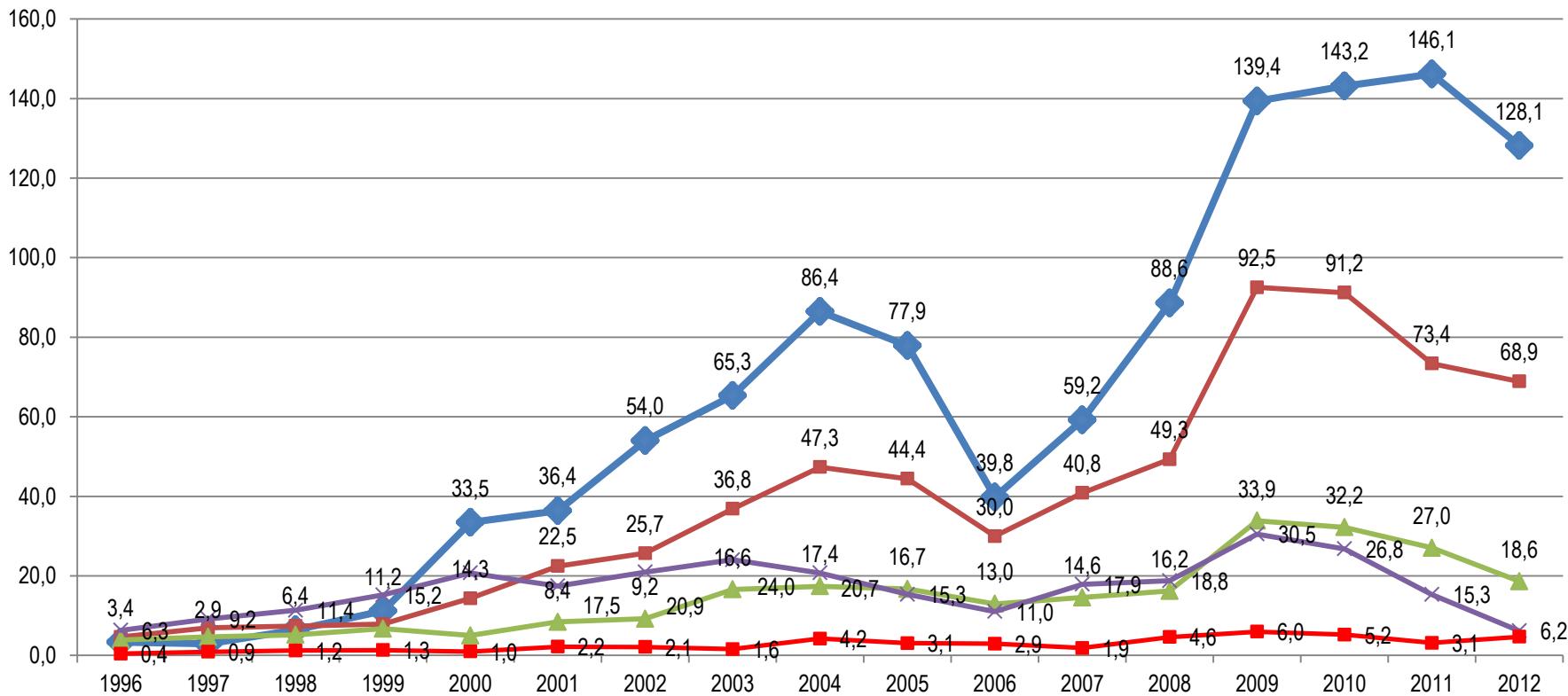
Arodslimību un arodslimnieku skaits uz 100 000 nodarbināto (1996-2012)

Arodslimību skaits dažādās nozarēs uz 100 000 nodarbināto (1996-2012)

Biežākās arodslimības uz 100 000 nodarbināto (1996-2012)

◆ Skeleta, muskuļu un saistaudu slimības

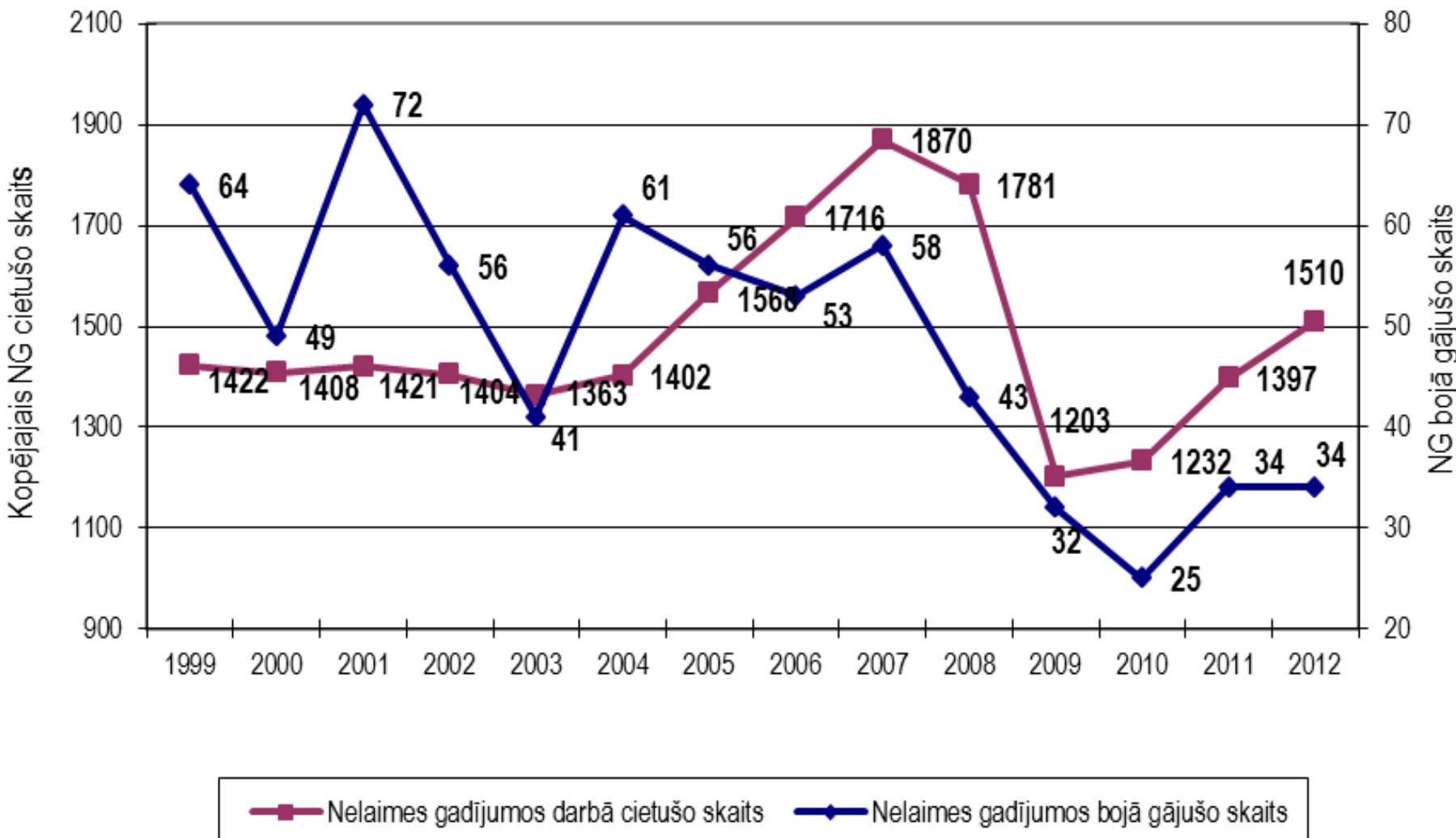
▲ levainojumi un citas ārējas iedarbības sekas

■ Nervu sistēmas un maņu orgānu slimības

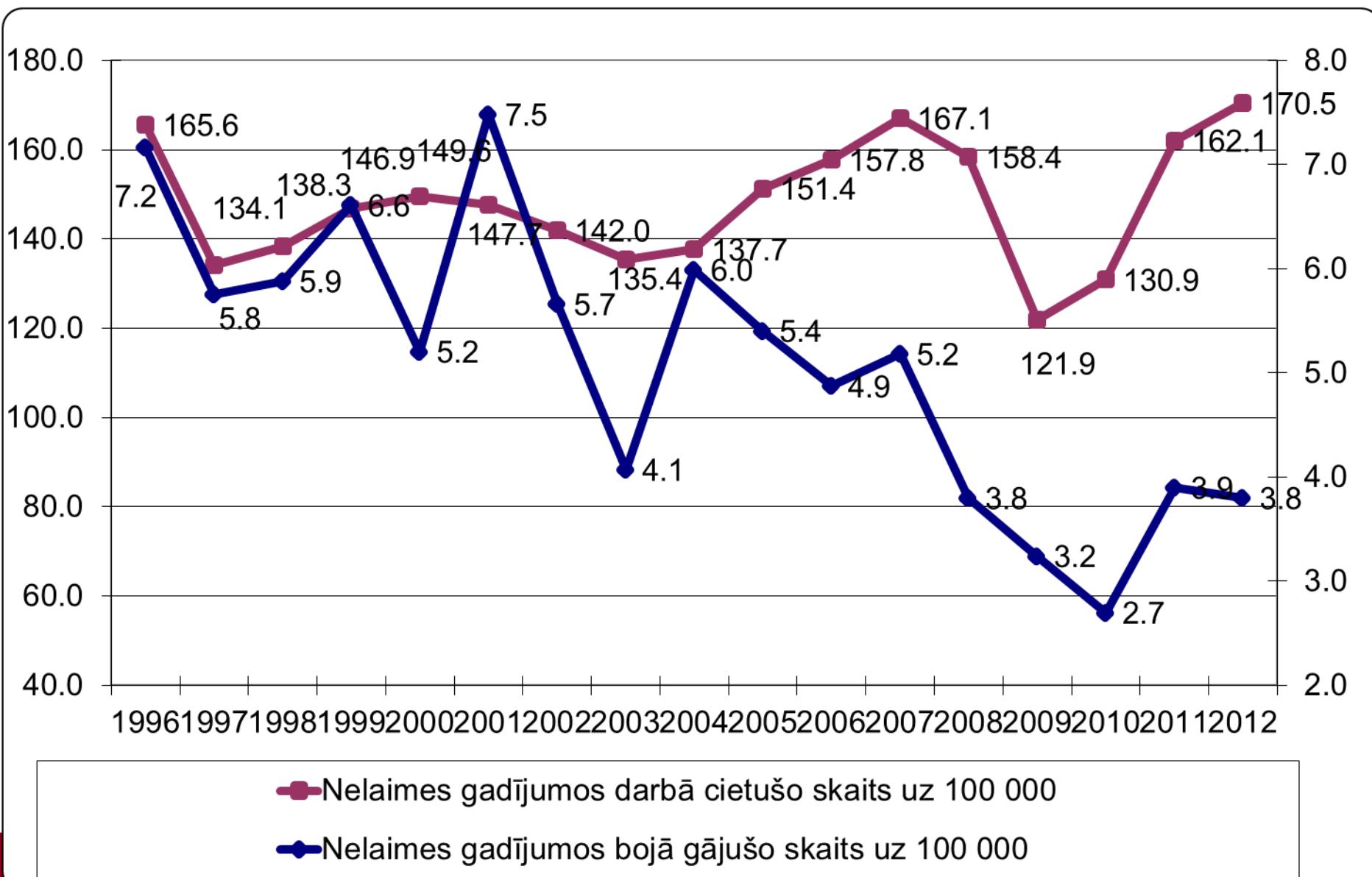
■ Elpošanas sistēmas slimības

— Asinsrites sistēmas slimības

Nelaimes gadījumi – absolūtie skaitļi (1999-2012)

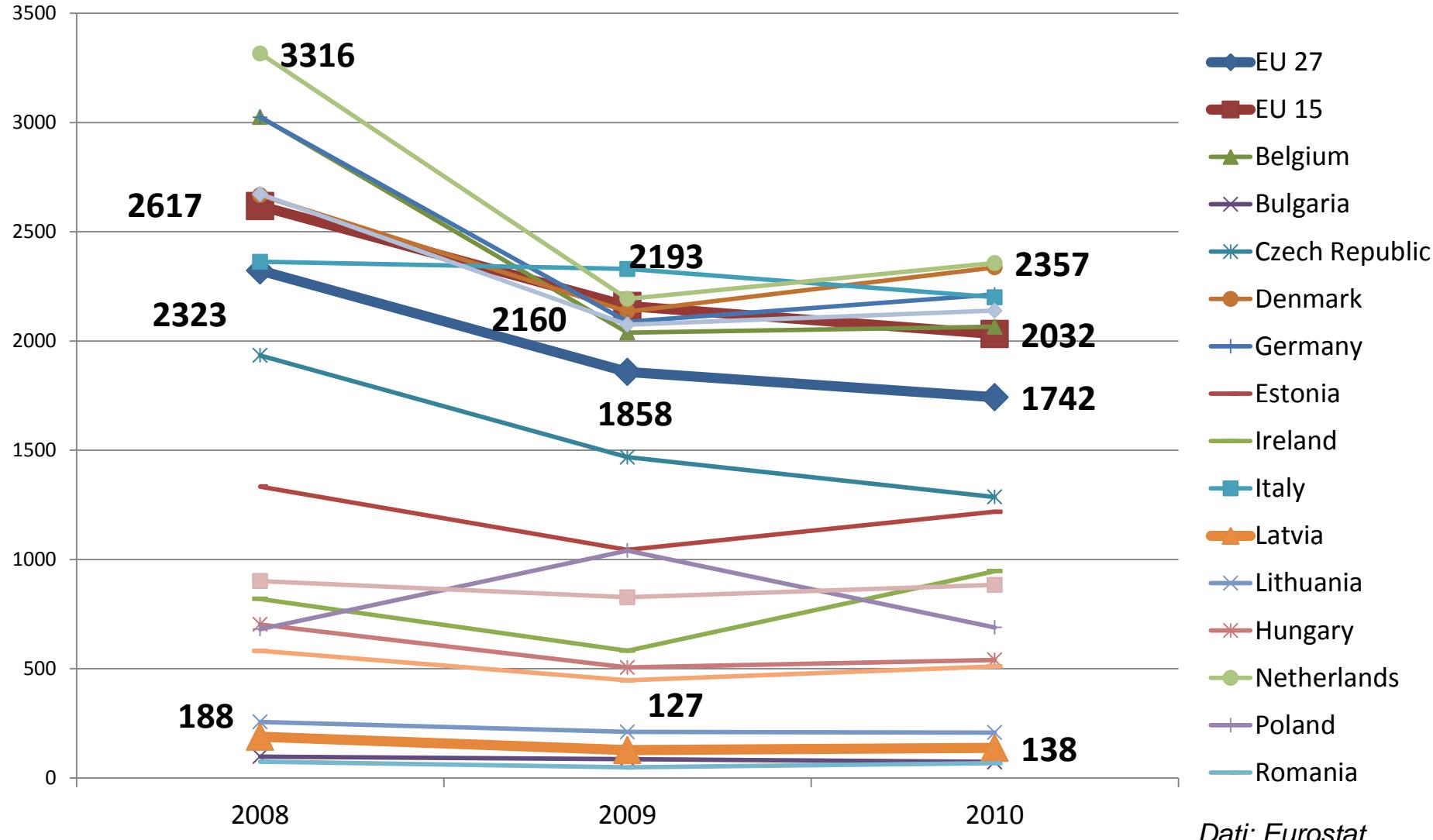
Nelaimes gadījumi – uz 100 000 (1999-2012)

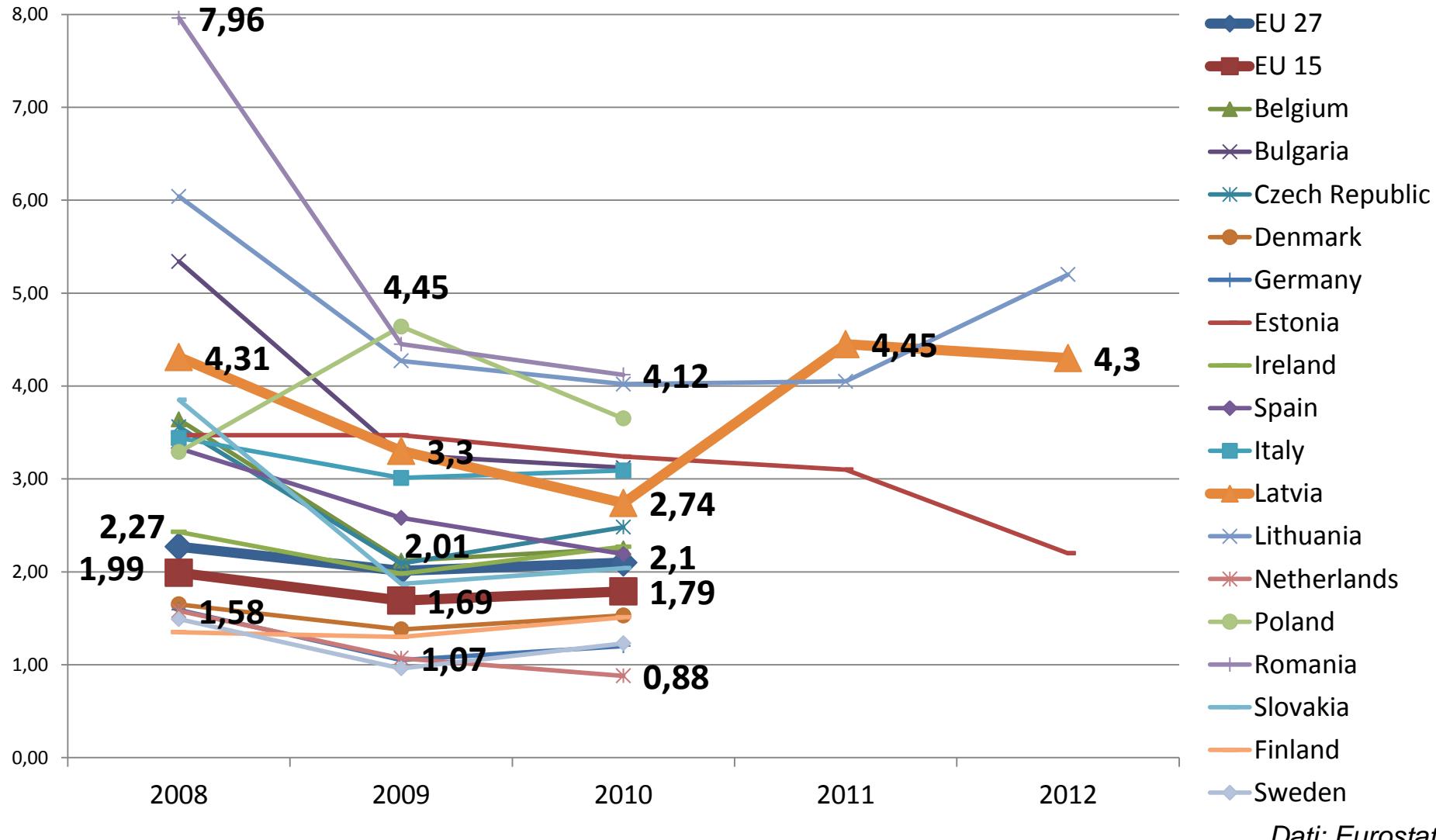
— Nelaimes gadījumos darbā cietušo skaits uz 100 000

— Nelaimes gadījumos bojā gājušo skaits uz 100 000

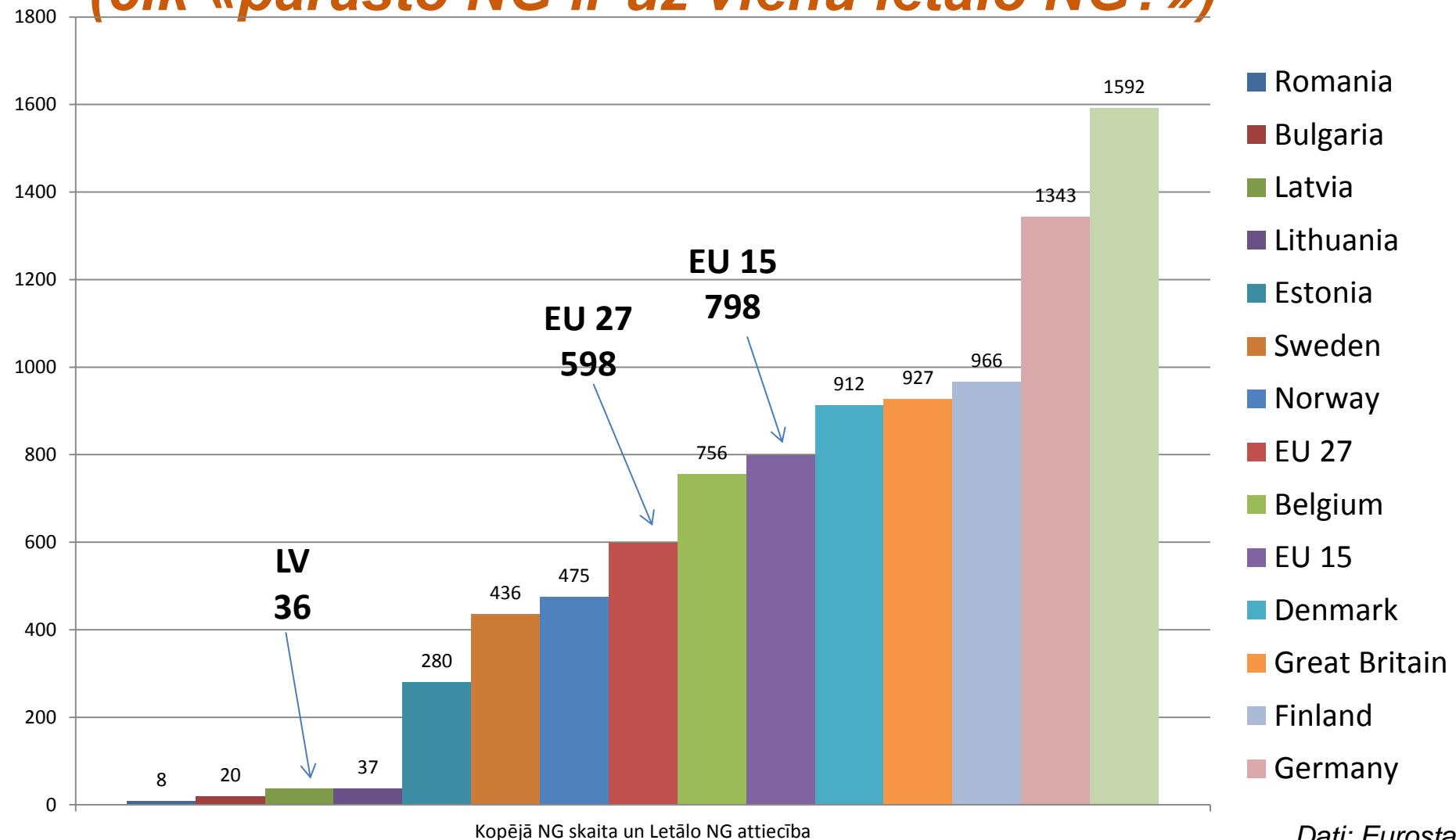
Kopējais reģistrēto nelaimes gadījumu biežums dažādās ES valstīs

Kopējais reģistrēto nelaimes gadījumu biežums dažādās ES valstīs

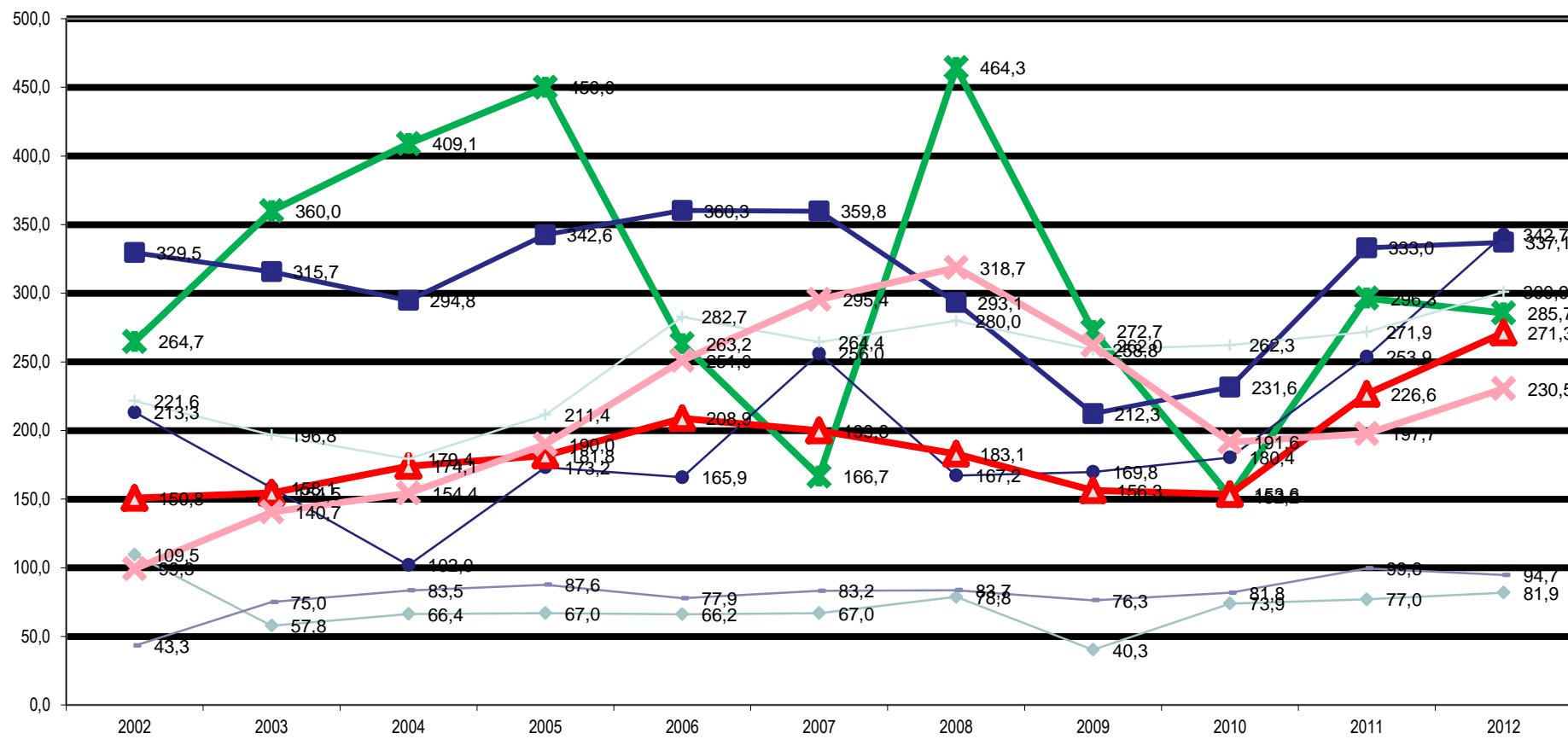

Kopējā reģistrēto nelaimes gadījumu un letālo nelaimes gadījumu proporcija ES (cik «parasto NG ir uz vienu letālo NG?»)

Dati: Eurostat

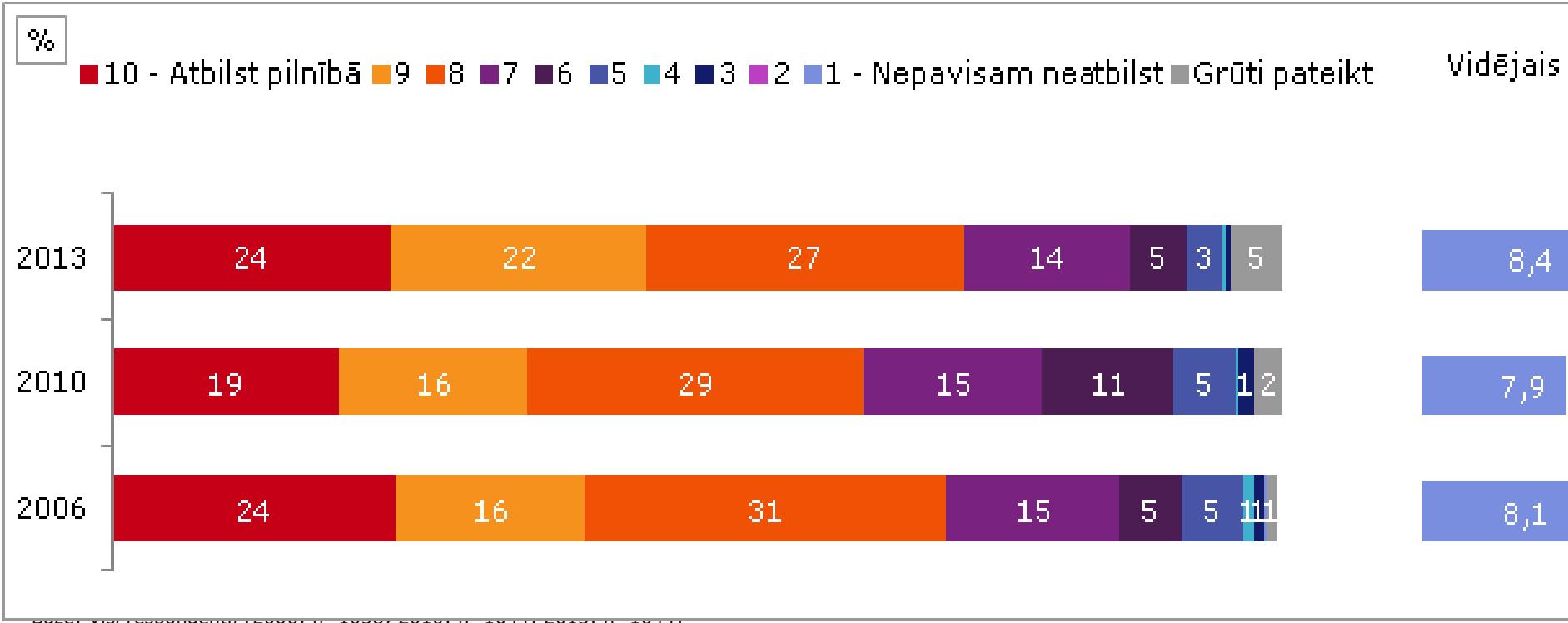
Nelaimes gadījumi NOZARES – uz 100 000 (1999-2012)

Lauksaimniecība, medniecība un mežsaimniecība - Kopā (A)	Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde (C) (B)
Apstrādes rūpniecība - Kopā (D) (C)	Elektroenerģija, gāzes un ūdens apgāde (E) (D, E)
Būvniecība (F)	Transports (I60+I61+I62+I63)(H)
Veselības un sociālā aprūpe (N)(Q)	Pārējās nozares pēc NACE kodiem

Darba devēju aptauja

**Lūdzu, novērtējiet, cik lielā mērā darba vide
Jūsu uzņēmumā (iestādē) atbilst Darba
aizsardzības likuma prasībām**

Datu vienība: respondentu līdzību 100% ietilpību (%)

Bāze (vidējais): Respondenti, kuri ir novērtējuši darba vides atbilstību Darba aizsardzības likuma prasībām

Vidējais - vidējais vērtējums skalā no 1 (nepavisam neatbilst) līdz 10 (atbilst pilnībā)

Darba devējiem aptaujas laikā tika lūgts novērtēt 10 punktu skalā, kur 1 nozīmē “nepavisam neatbilst”, bet 10 – atbilst pilnībā”, cik lielā mērā viņu uzņēmumā (iestādē) darba vide atbilst Darba aizsardzības likuma prasībām

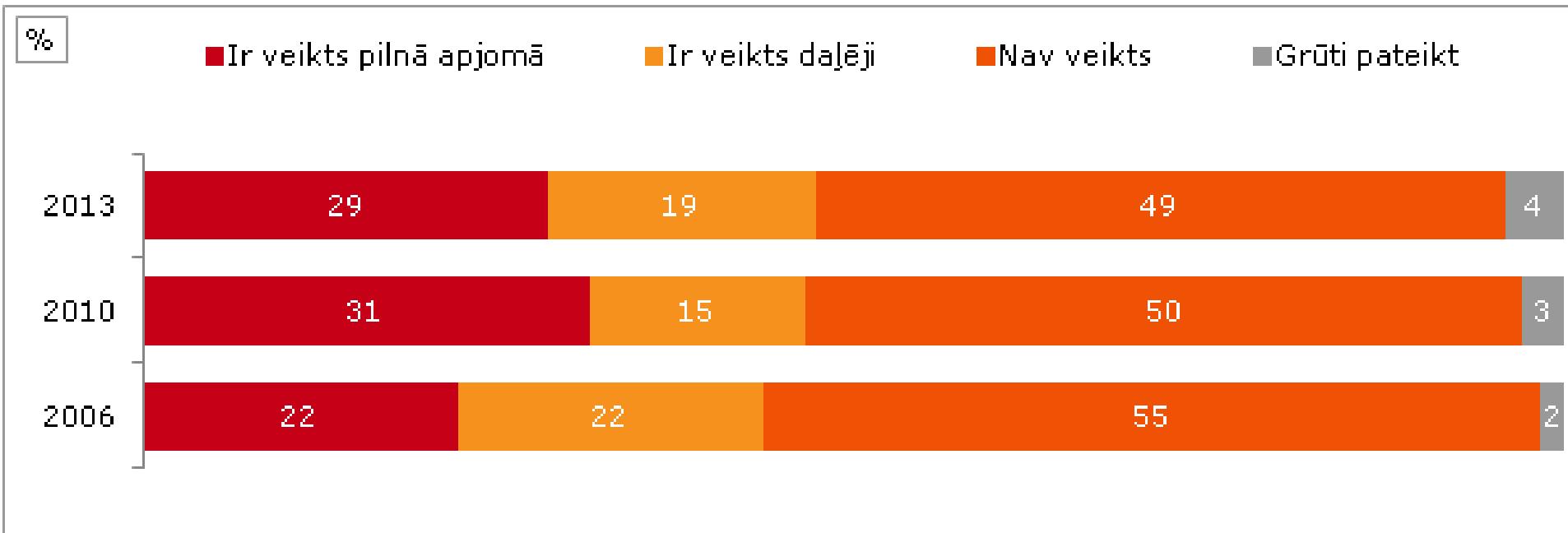
Vid.	Lauksaimniecība, mežsaimniecība		Zivsaimniecība		Ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde		Apstrādes rūpniecība		Pārtikas produktu un dzērienu ražošana		Tekstiliz-strādājumu un apģērbu ražošana		Koksnes, koka un korka izstrādājumu, mēbelju ražošana		Papīra, papīra izstrādājumu ražošana, poligrāfija		Metālu, gatavo metāлизstrādājumu ražošana		Elektroenerģija, gāzes apgāde, siltumapgāde		Ūdens apgāde, atkritumu apsaimniekošana		Būvniecība		Veselība un sociālā aprūpe		Citas nozares	
	N	Vid	N	Vid	N	Vid	N	Vid	N	Vid	N	Vid	N	Vid	N	Vid	N	Vid	N	Vid	N	Vid	N	Vid	N	Vid	N	Vid
8.4	52	8.4	38	8.6	29	8.5	51	8.0	55	8.4	50	8.2	49	7.8	57	8.5	50	7.7	59	8.4	64	8.3	51	8.2	49	8.2	365	8.4

Vidējais vērtējums starp visām nozarēm ir **8,4**

Viszemākais vērtējums ir **metālu, gatavo metāлизstrādājumu ražošanā – 7,7**

Darba devēju aptauja

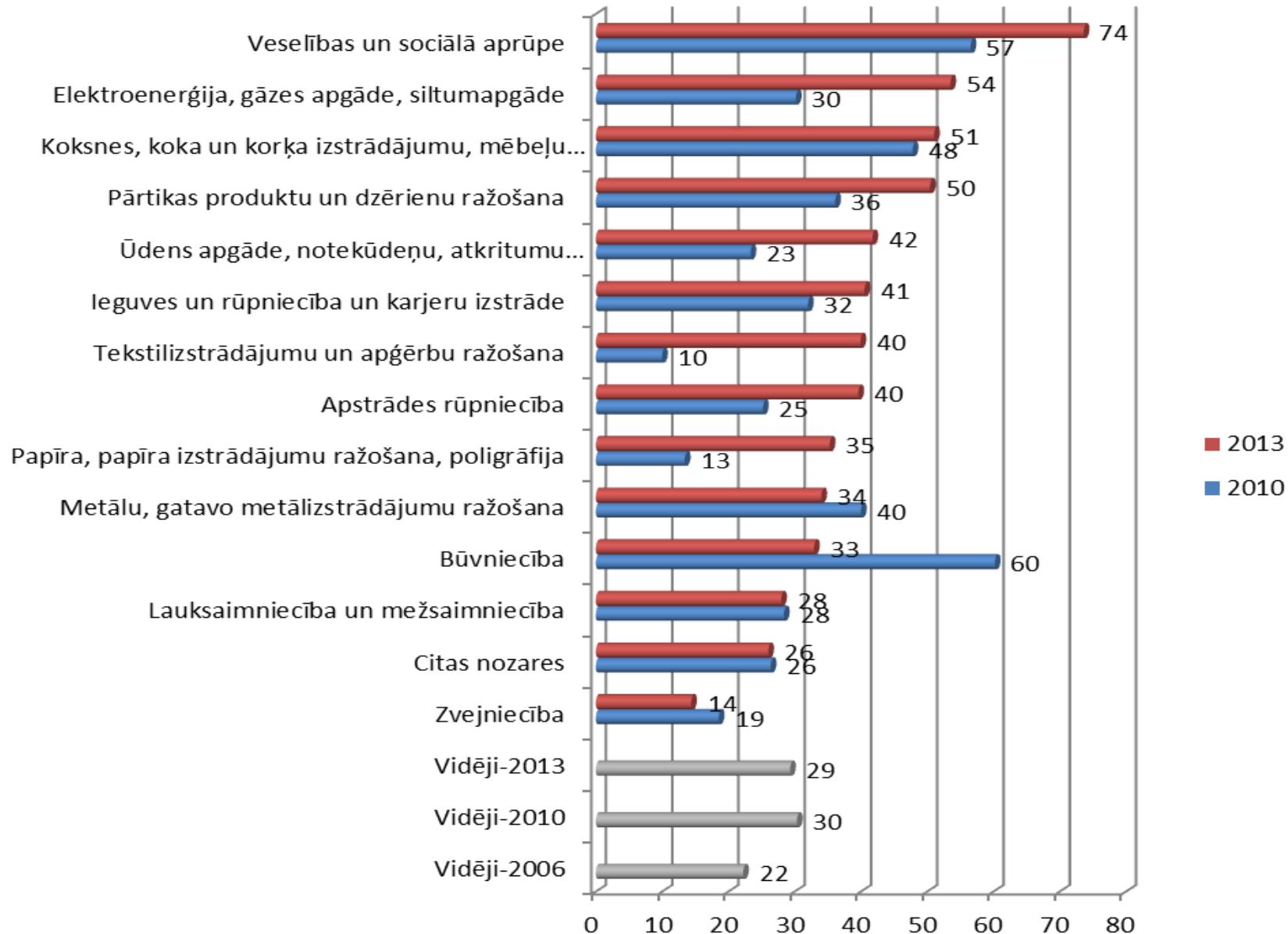
**Vai Jūsu uzņēmumā (iestādē) pēdējā gada
laikā ir veikts darba vides riska novērtējums?**
**2006 - Vai Jūsu uzņēmumā (iestādē) ir veikts
darba vides riska novērtējums?**

Bāze: Visi respondenti, [2006: n=1058; 2010: n=1044; 2013: n=1044]

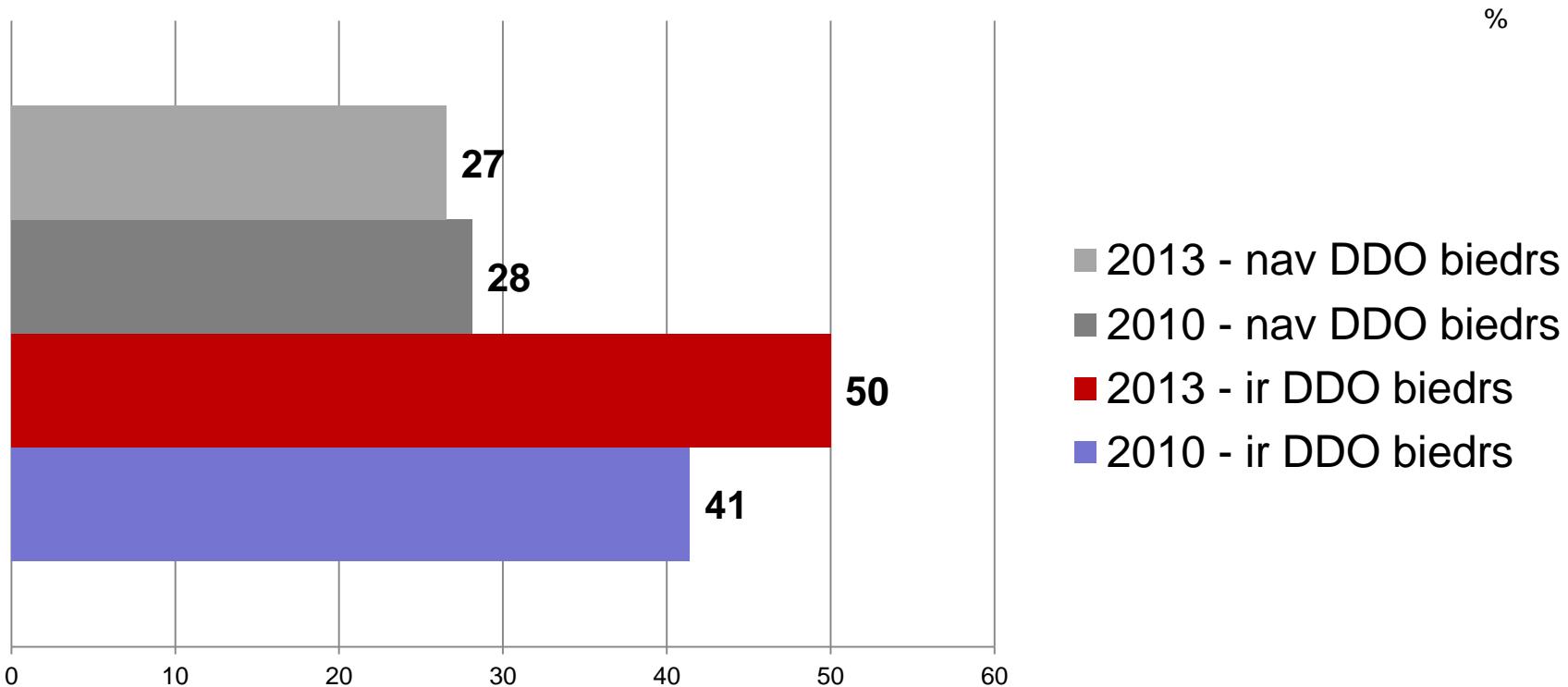
Uzņēmumu skaits Latvijā, kuros pēdējā gada laikā ir veikts darba vides riska novērtējums un

%

Darba devēju aptauja

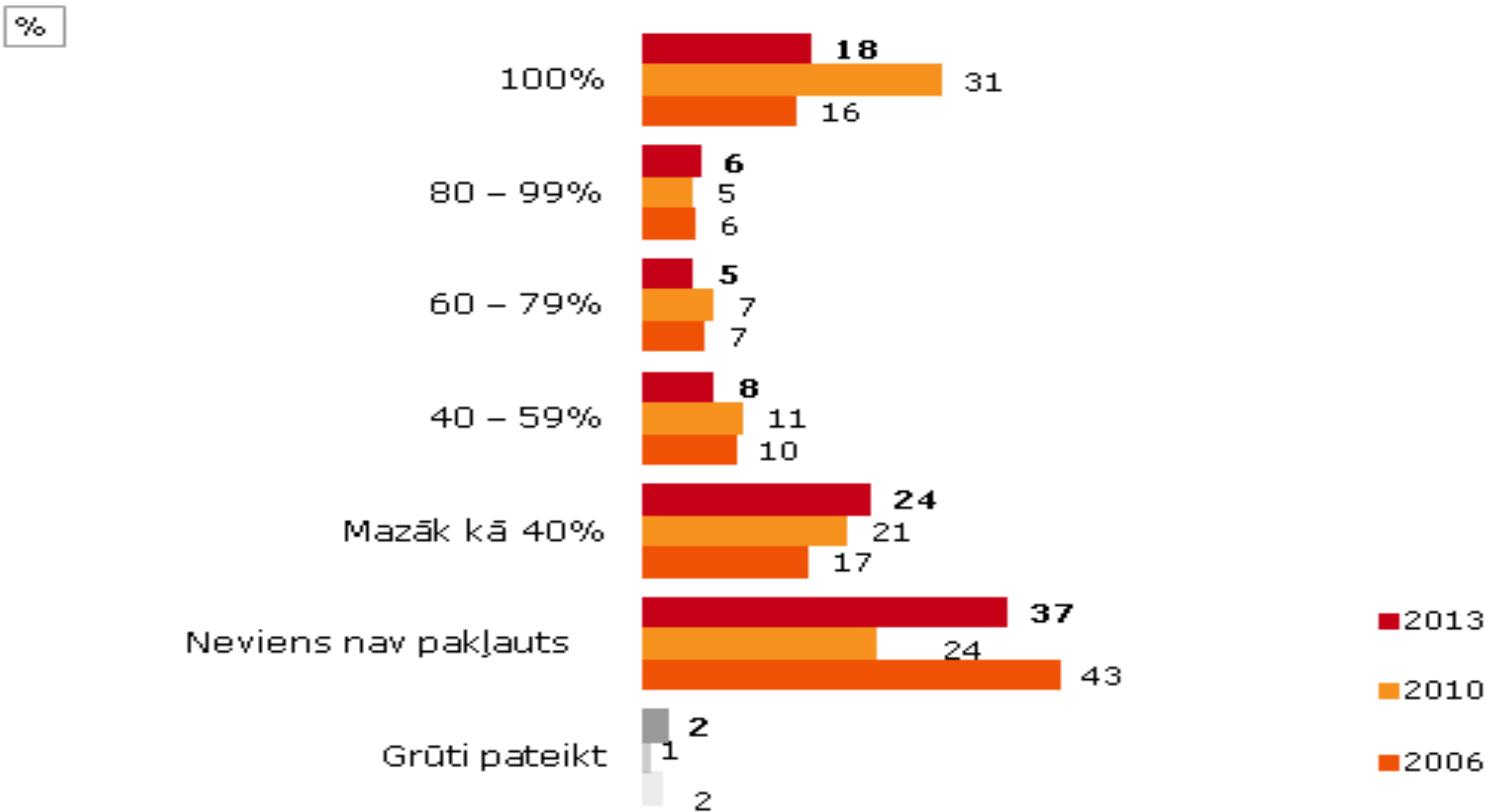
Vai riska novērtējumu labāk veic «sociāli aktīvie un organizētie» uzņēmumi?

Bāze: Visi respondenti, [2010: n=1044; 2013: n=1044]

Darba devēju aptauja

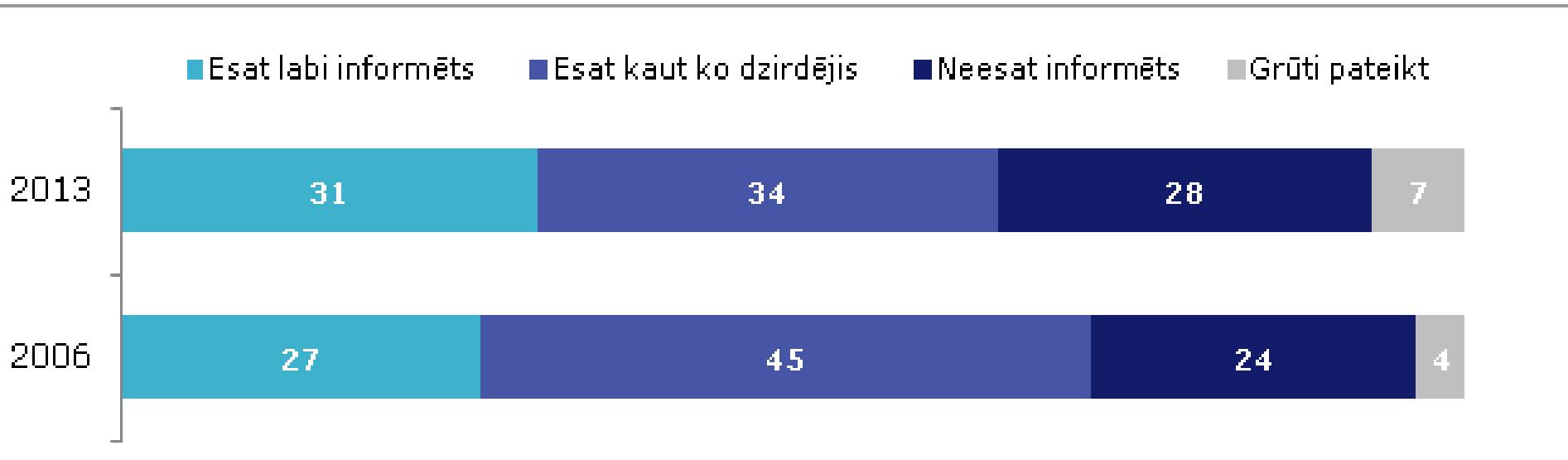
Kopumā, cik procenti no Jūsu uzņēmumā strādājošajiem ir pakļauti kaitīgajiem darba vides riska faktoriem (ķīmiskie, fizikālie, ergonomiskie, psihosociālie, traumatisma riska faktori u.c.)?

Bāze: Visi respondenti, [2006: n=1058; 2010: n=1044; 2013: n=1044]

ledzīvotāju aptauja

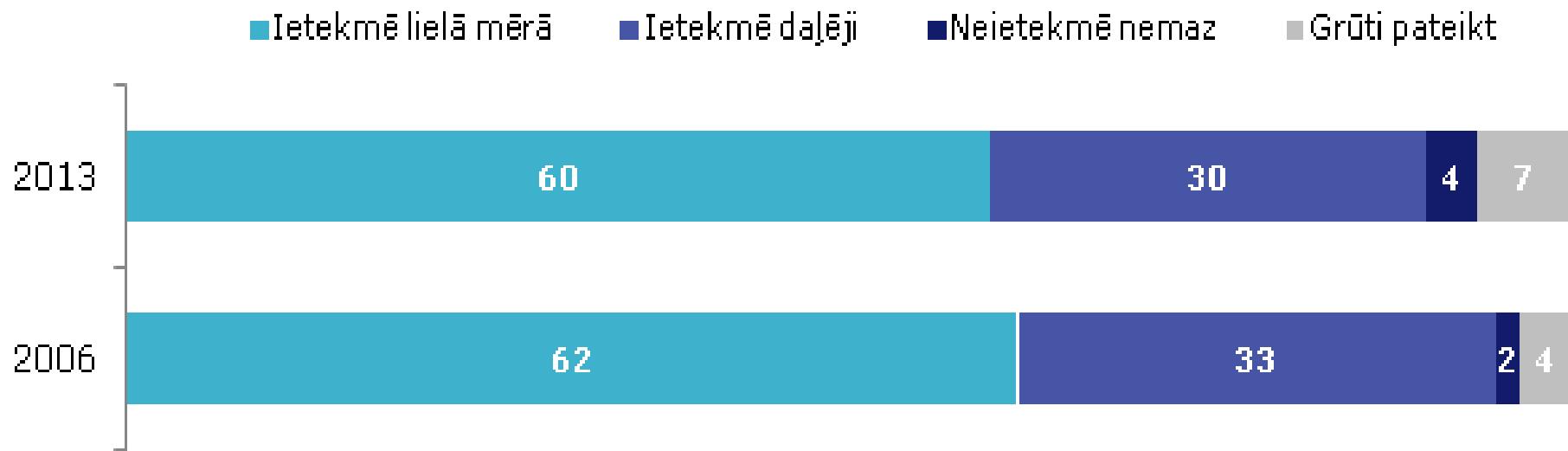
Kopumā, cik informēts (-a) Jūs esat par jautājumiem, kas saistīti ar darba vides riska novērtējumu darba vietās?

Bāze: Visi respondenti, [2006: n=1015; 2013: n=1012]

ledzīvotāju aptauja

Jūsuprāt, cik lielā mērā darba apstākļi un vide ietekmē strādājošo veselību?

Bāze: Visi respondenti, [2006: n=1015; 2013: n=1012]

ledzīvotāju aptauja

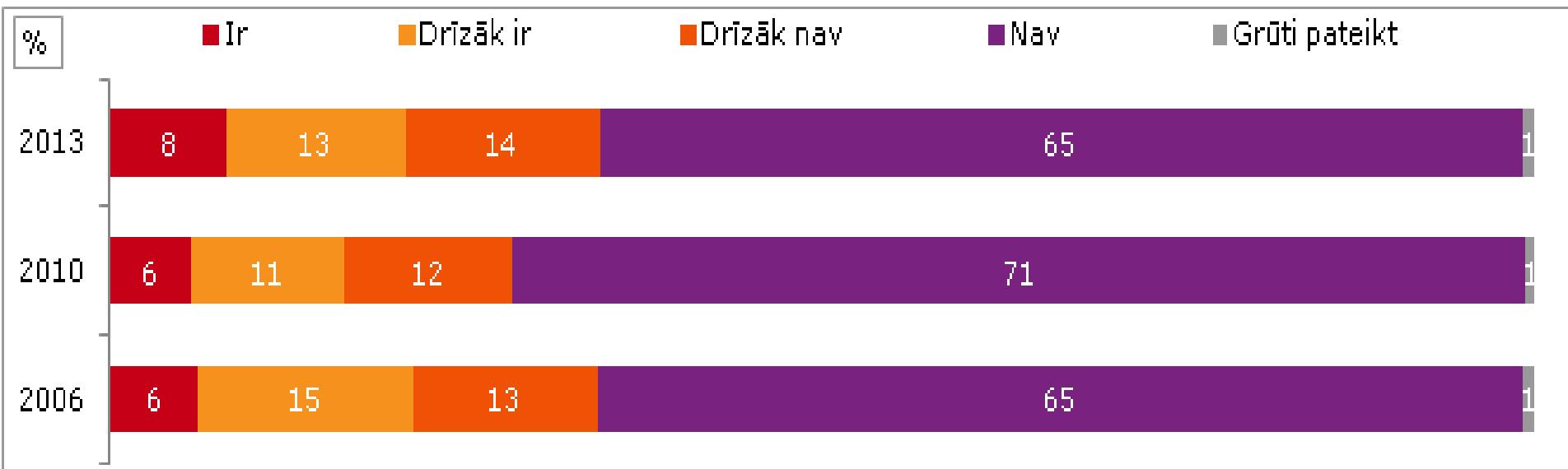
Kā tieši darba apstākļi un darba vide ietekmē strādājošo veselību un pašsajūtu?

Bāze: Respondenti, kuri uzskata, ka darba apstākļi un vide ietekmē strādājošo veselību,
[2006: n=960; 2013: n=904]

Darba ķēmēju aptauja

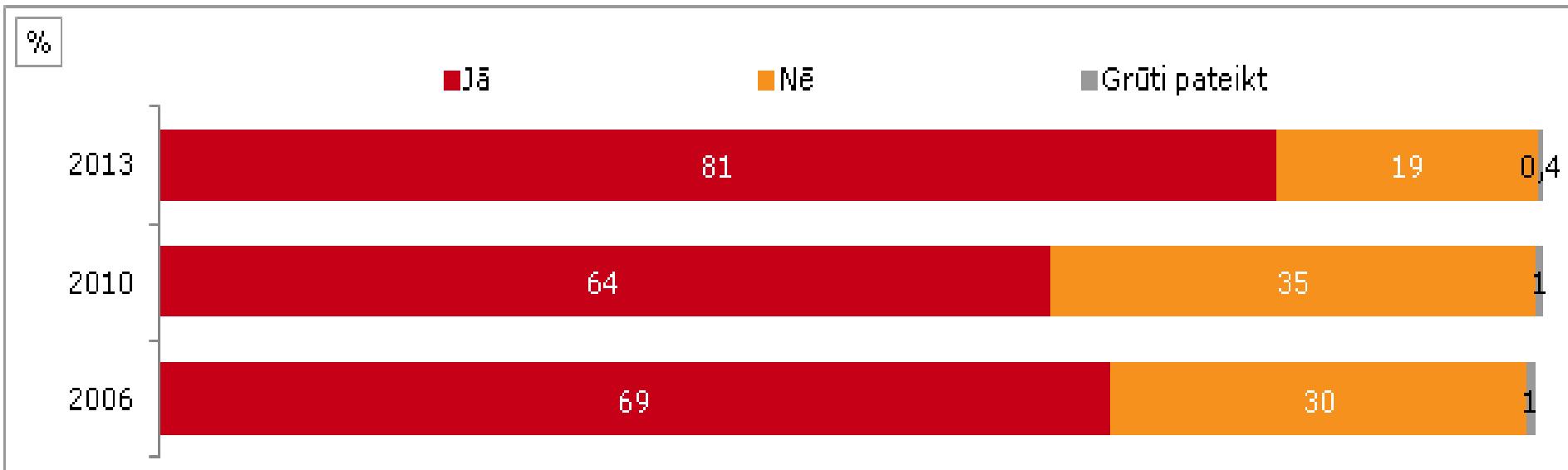
Vai Jums ir kādi veselības traucējumi, kuru cēlonis, Jūsuprāt, ir darba vidē esošie kaitīgie faktori (piemēram, troksnis, vibrācija, putekļi, ķīmiskās vielas u.c.)?

Bāze: Visi darba ķēmēji, [2006: n=2455; 2010: n=2378; 2013: n=2383]

Darba ķēmēju aptauja

Sakiet, vai pēdējo 3 gadu laikā Jūs esat izgājis/ -usi obligāto veselības pārbaudi?

Bāze: Visi darba ķēmēji, [2006: n=2455; 2010: n=2378; 2013: n=2383]

Darba devēju skaits (%), kuri atzīmējuši darbinieku pārstāvju esamību, ņemot vērā darbinieku skaitu uzņēmumā

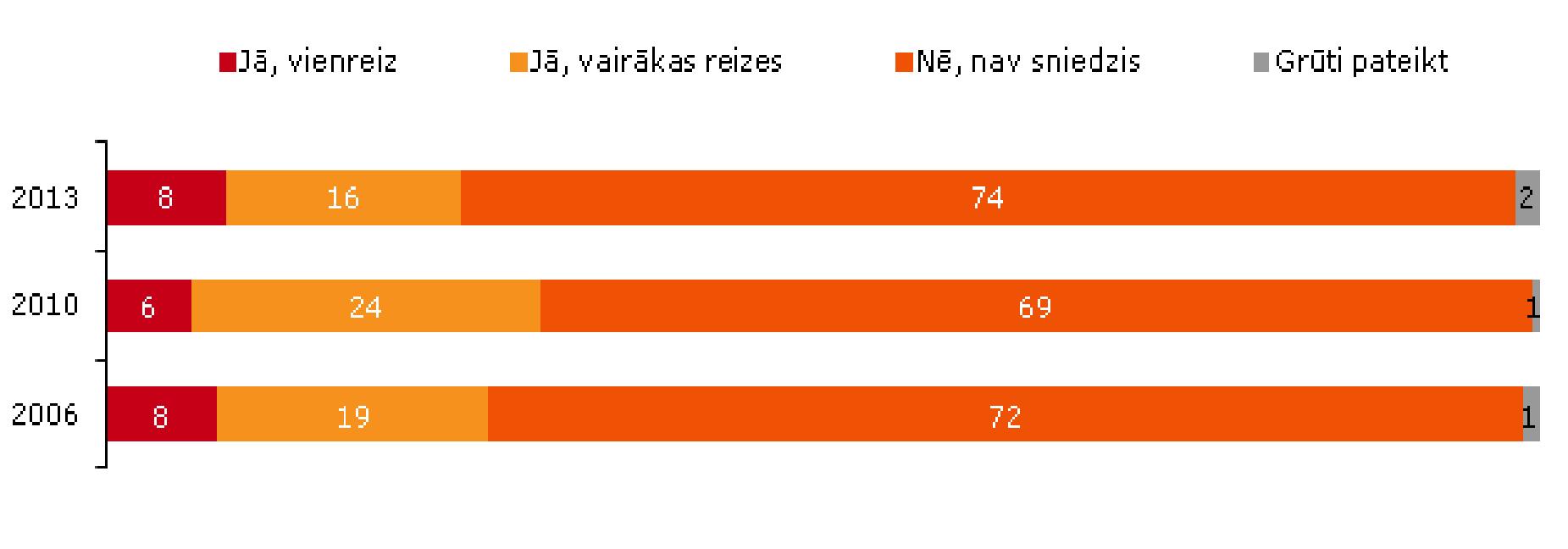
	2010.				2013.				251 un vairāk
	1–10	11–49	50–250		1–10	11–49	50–250		
Pilnvarotie pārstāvji	6,4	19,5	32,9	42,0	5,7	26,3	38,2	44,3	
Arodbiedrības pārstāvji	0,1	8,8	37,6	42,7	1,5	16,7	41,9	66,3	
Nodarbināto uzticības personas	4,0	20,2	33,4	47,3	4,6	30,2	42,4	43,3	

Jautājumu loks, par kuriem darba devēji apspriežas ar nodarbināto pārstāvjiem

Tēma	Respondentu skaits (%), kas norādījuši attiecīgo jautājumu		
	2006.	2010.	2013.
Darba apstākļi	49,2 (1)	49,9 (1)	41,5 (1)
Darba vides riska novērtējuma rezultāti	14,4 (5)	23,8 (3)	24,1 (2)
Darba alga	29,4 (2)	16,9 (5)	21,0 (3)
Atvaļinājumi	13,2 (6)	7,8 (7)	17,2 (4)
Darba līgumi	8,7 (7)	24,5 (2)	15,9 (5)
Darba laiks un virsstundu darbs	23,2 (3)	22,2 (4)	14,2 (6)
Piemaksas, prēmijas	17,1 (4)	12,0 (6)	13,8 (7)
Briļļu apmaksa pie datora	2,1 (12)	1,6 (10)	3,8 (8)
Dažādi aktuāli jautājumi	*	5,0 (8)	2,6 (9)
Citi jautājumi	4,8 (10)	1,3 (11)	1,7 (10)

Kā tad mums iet ar «Risku novēršanu KOPĀ?»

Vai pēdējā gada laikā Jūs esat sniedzis (-usi) kādus ieteikumus par darba apstākļu un vides uzlabošanu vai darba tiesisko attiecību sakārtošanu

Bāze: Visi darba ģēmēji, [2006: n=2455; 2010: n=2378; 2013: n=2383]

Ko saka darba devēji?

- To darba devēju skaits, kuriem nodarbinātie izteikuši ierosinājumus par darba vidi **nedaudz samazinājies!**
 - » 2013 – 21,4%
 - » 2010 – 26,8%
 - » 2006 – 26,1%
- Jo lielāki uzņēmumi – jo nodarbinātie aktīvāki
 - » 1–10 darbinieki – 16,6%,
 - » 10–49 darbinieki – 46,1%,
 - » 50–249 darbinieki – 59,8%,
 - » 250 un vairāk darbinieku – 61,8%

Ko saka darba devēji?

- Jauna tendence – aktīvāks sociālais dialogs ir uzņēmumos, kuri dibināti līdz 1991.gadam un pēdējos 3 gados dibinātos uzņēmumos
- Vidējā darba devēju atbilde (10 baļļu sistēmā) par to vai ieteikumi tiek ņemti vērā ir:
 - » 2013 - 8,3
 - » 2010 - 7,7
 - » 2006 – 8,1
- Vislabākā situācija – ieguves rūpniecībā - 9,2
- Vissliktākā - ūdens apgādes, noteķudeņu un atkritumu apsaimniekošanas nozare - 7,8

Kuras nozares aktīvākās?

- Veselības un sociālās aprūpes nozare (2010.gadā - 52,5%, 2013.gadā - **58,2%**),
- Apstrādes rūpniecība (2013.gadā – 33,9%),
- Pārtikas produktu un dzērienu ražošana (2013.gadā – 32,5%),
- Kokapstrāde (2010.gadā - 37,9%, 2013.gadā – **24,5%**),
- Būvniecībā (2010.gadā - 44,8%, 2013.gadā – **24,0%**),
- Metālapstrāde (2010.gadā – 41,7%, 2013.gadā – **32,2%**)
- Papīra ražošanā un poligrāfija (2013.gadā – 27,1%).

Un kurās runā vismazāk?

- zvejniecība (2013.gadā – **19,7%**, 2010.gadā - 20,3%),
- lauksaimniecība un mežsaimniecība (2013.gadā – **21,1%**, 2010.gadā - 22,3%)
- ūdens apgādes, notekūdeņu un atkritumu apsaimniekošana (2013.gadā – 25,3%, 2010.gadā - 22,3%) un
- tekstilizstrādājumu un apģērbu ražošana (2013.gadā - **18,9%**, 2010.gadā - 23,8%)

Sociālā dialoga tēmas uzņēmumos?

Tēmas	Respondentu skaits (%), kas minējuši attiecīgās tēmas		
	2006.	2010.	2013.
Darba aizsardzības jautājumi	68,6 (1)	71,1 (1)	72,2 (1)
Sadzīves apstākļi, telpas, teritorija, telpa smēķēšanai	28,4 (2)	26,7 (2)	38,1 (2)
Darba organizācija	3,3 (4)	1,7 (5)	12,7 (3)
Darba tiesiskās attiecības (darba līgumi, darba algu utt.),	14,0 (3)	7,7 (3)	8,0 (4)
Ugunsdrošība	0,4 (6)	0,2 (6)	2,4 (5)
Dažādas sociālās garantijas (veselības apdrošināšana u.c.)	3,3 (4)	2,5 (4)	0,9 (6)

Nodarbināto informēšana darbavietā par dažādiem darba aizsardzības jautājumiem pēdējā gada laikā

%

Darba drošības instrukcijām (parakstoties par iepazīšanos) : 2013

Rīcību ārkārtas situācijā: 2013

Situācijām, kad nedrīkst uzsākt darbu un kad darbs ir jāpārtrauc:
2013

Riska faktoru (darba vides) ietekmi uz veselību un nepieciešamajām veselības pārbaudēm: 2013

Darba vides riska faktoriem Jūsu darba vietā (ķīmiskie, fizikālie, ergonomiskie, psihosociālie, traumatisma riska faktori u.c.): 2013

Lietojamajiem individuālās aizsardzības līdzekļiem: 2013

Drošām darba metodēm: 2013

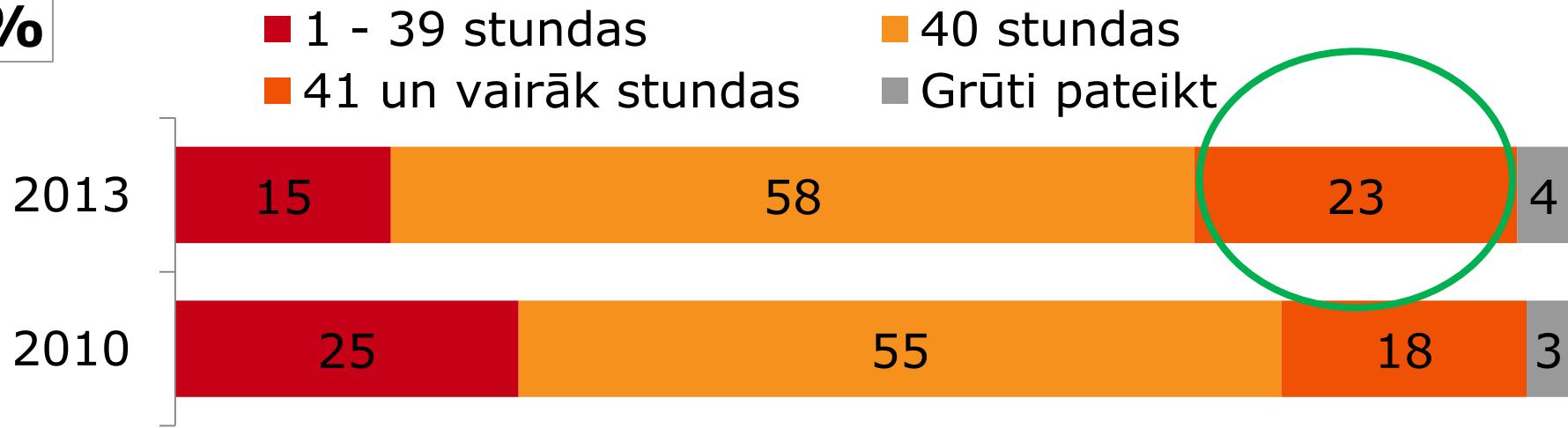

Citiem ar darba aizsardzību saistītiem jautājumiem: 2013

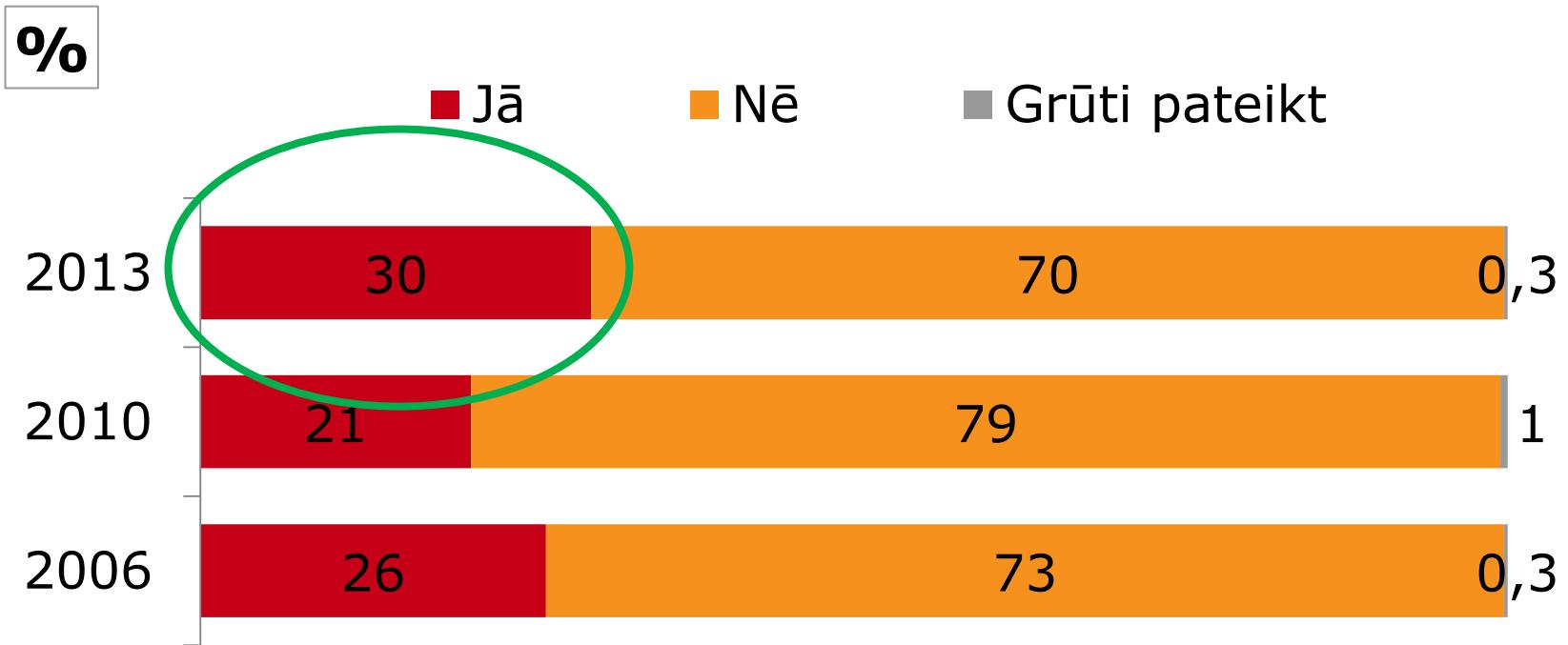
Nostrādāto darba stundu skaits nedēļā

%

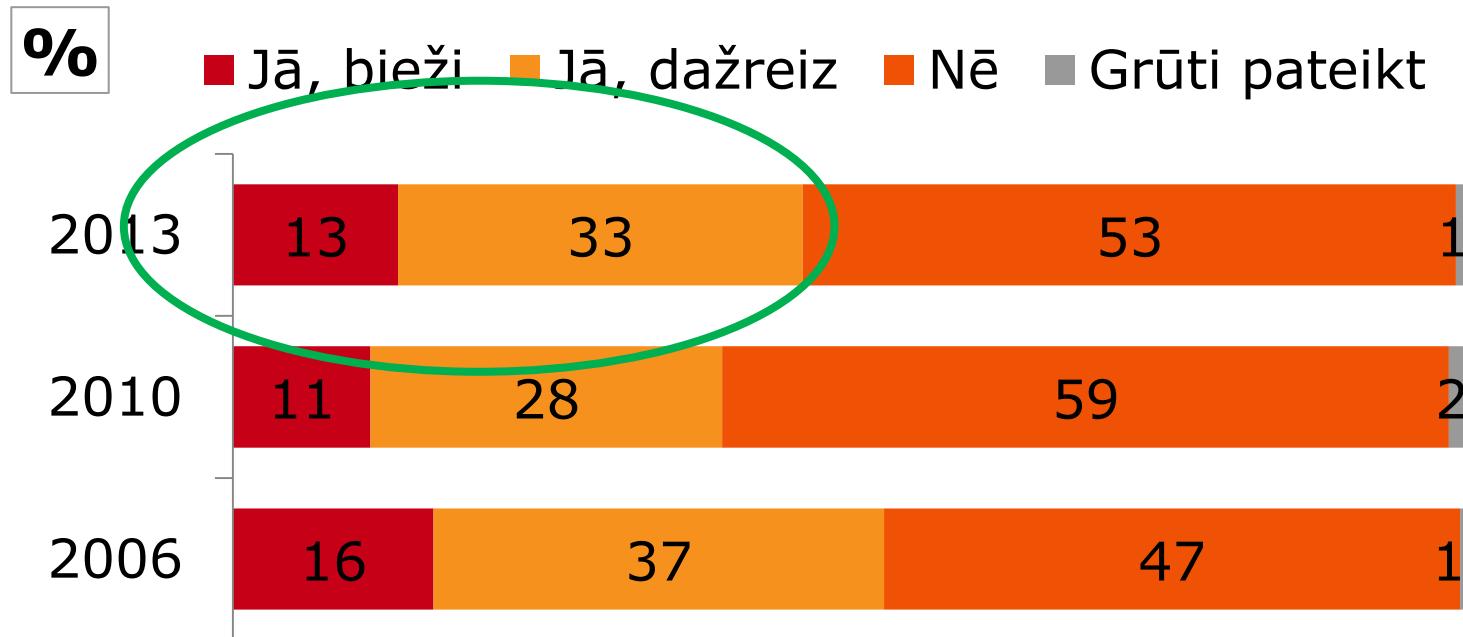
Bāze: Visi darba ņēmēji, [2012: n=2378; 2013: n=2383]

Darbs mainās

Bāze: Visi darba ūnēmēji, [2006: n=2455; 2010: n=2378;

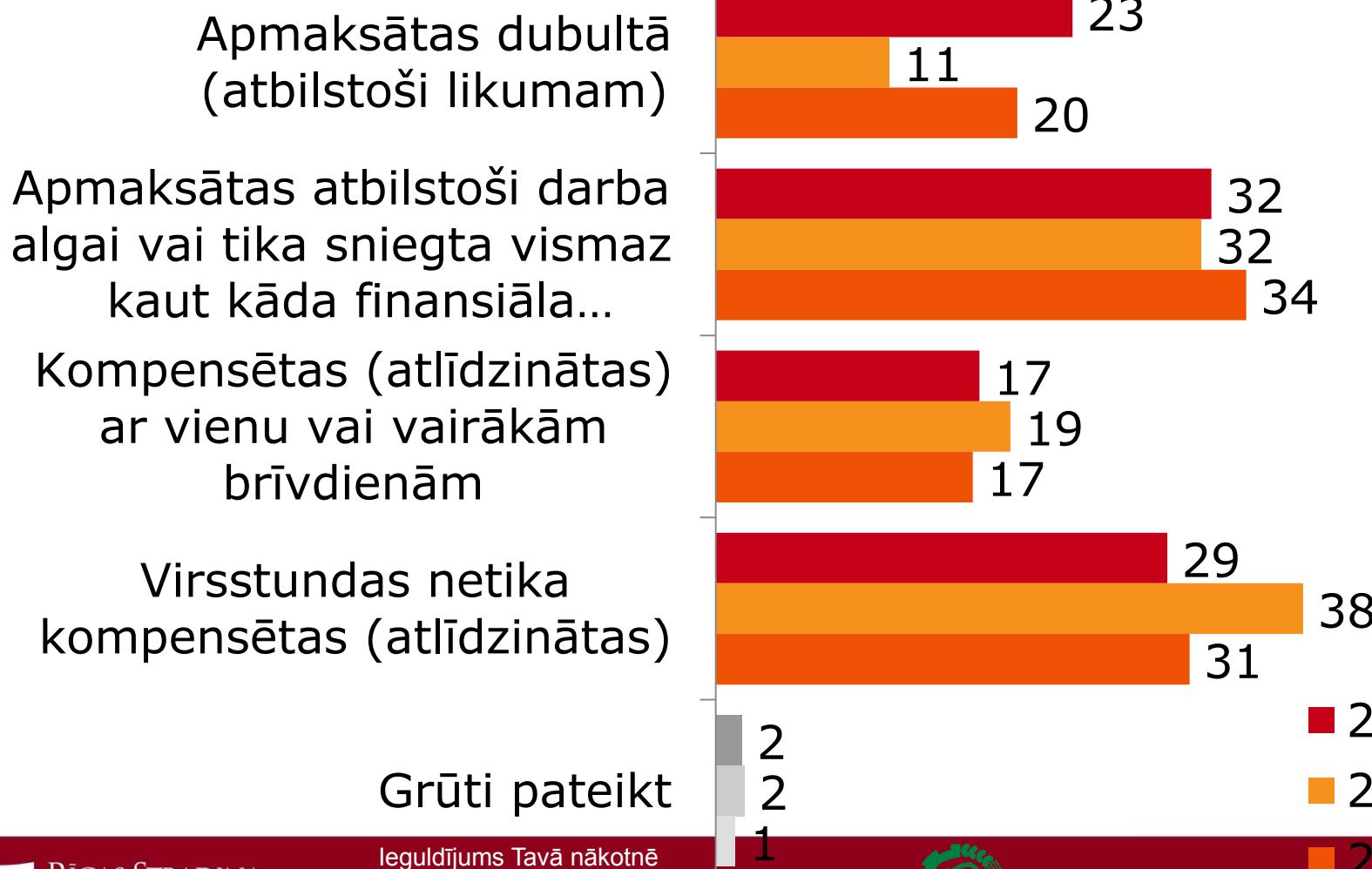
Virsstundu darbs

Bāze: Visi darba ķēmēji, [2006: n=2455; 2010: n=2378; 2013: n=2383]

Kompensēšana (atlīdzināšana) par virsstundu darbu

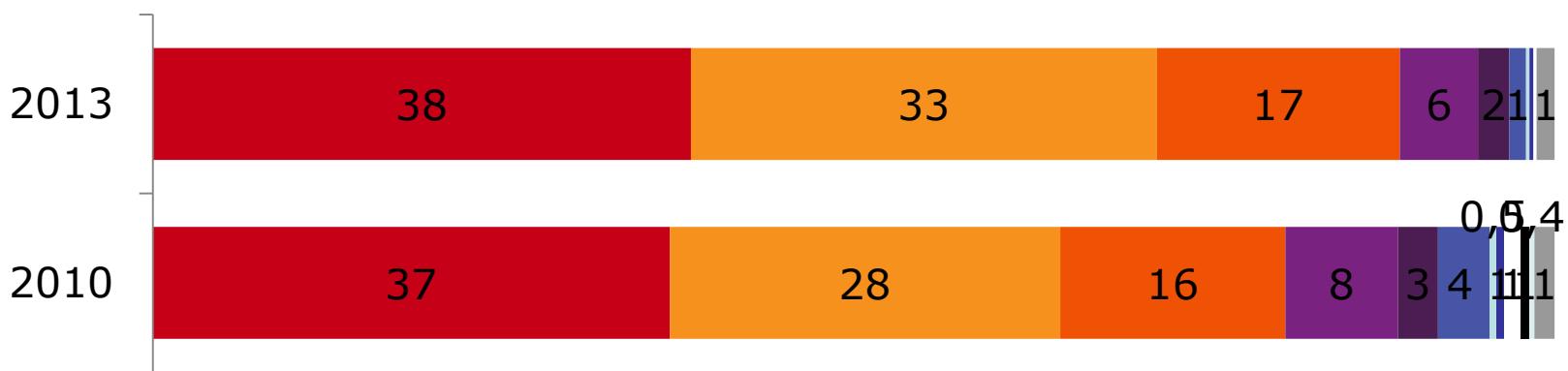
%

Laiks, kas veltīts tiešajiem darba pienākumiem

%

- 100% no darba laika
- 89% - 80% no darba laika
- 69% - 60% no darba laika
- 49% - 40% no darba laika
- 29% - 20% no darba laika
- 9% - 0% no darba laika
- 99% - 90% no darba laika
- 79% - 70% no darba laika
- 59% - 50% no darba laika
- 39% - 30% no darba laika
- 19% - 10% no darba laika
- Grūti pateikt

Bāze: Visi darba ņēmēji, [2012: n=2378; 2013: n=2383]

Darba efektivitāte – dzimumu griezumā

	Vīrieši	Sievietes
100%	33,5	42,5
99% - 90%	33,5	33,0
89% - 80%	18,7	16,2
79% - 70%	7,5	3,9
69% - 60%	3,3	1,3
59% - 50%	1,5	1,0
49% - 40%	,4	,1
39% - 30%	,2	,3
29% - 20%	,2	,2
9% - 0%	0	,1

Darba efektivitāte – vecumu griezumā

	18 - 24 gadi	25 - 34 gadi	35 - 44 gadi	45 - 54 gadi	55 - 80 gadi
100%	27,4	27,1	43,1	43,4	42,8
99% - 90%	27,3	33,7	33,5	36,1	31,5
89% - 80%	23,5	23,7	13,7	13,5	17,2
79% - 70%	12,0	7,9	4,7	4,1	3,4
69% - 60%	6,2	2,4	2,2	1,3	1,5
59% - 50%	1,1	1,9	1,6	,7	,9
49% - 40%	,5	,2		,2	,5
39% - 30%		,9		,2	,2
29% - 20%	,5	,2	,2		,2
9% - 0%		,2			

Secinājumi

- Uzlabojies darba devēju pašu novērtējums par atbilstību darba aizsardzības prasību izpildei
- Joprojām slikta situācija attiecībā uz riska novērtējuma veikšanu – nav uzlabojusies!
- Pasliktinājusies DD izpratne par darba vides riskiem (jaunie darba devēji?)
- Nedaudz uzlabojies labi informēto (par ietekmi uz veselību) iedzīvotāju skaits
- Līdzšinējie projekti (bezmaksas riska novērtējumi) ir ietekmējuši situāciju darba aizsardzības jomā un veikto riska novērtējumu apjomu

Secinājumi

- Nopietnāk jāveicina nodarbināto iesaistīšanās savas darba vides uzlabošanā – vairums šo rādītāju nav īpaši uzlabojušies!
- Pieaudzis ieteikumu skaits attiecībā uz darba organizāciju, bet joprojām ļoti zems
- Pieaudzis to nodarbināto skaits, kuri strādā vairāk kā 40h/nedēļā, maiņās un strādā virsstundas
- Virsstundas tiek labāk apmaksātas
- Labākie darbinieki - > sieviete, vecumā >35 gadiem